

YABANCI DİL ÖĞRETİM YÖNTEMLERİNE FELSEFECE BİR BAKIŞ

Ufuk Özen Baykent*

Öz

Eğitim kavramı, öğrenen, öğreten, öğretilen ve öğretim yöntemi olarak sıralayabileceğimiz dört değişken ile yakından ilişkilidir. Bu çalışma, bu dört değişkenden birisi olan öğretim yöntemine yoğunlaşmaktadır. Çalışmanın temel amacı, yabancı dil eğitiminde sıklıkla kullanılan iki öğretim yöntemi olan bilişsel yöntem ve işitsel- dilsel yöntem felsefece soruşturmadır. Adı geçen yöntemlerin sağlıklı incelenmesi adına ilk olarak, yöntem kavramı çeşitli yönleri ile tartışılmaktadır. Bu anlamda, yaklaşım, tasarım, izlek ve teknik kavramları çerçevesinde yöneme yönelik kuramsallaştırma çabaları açıklanmaktadır. Bu kavramsallaştırma çerçevesinde, bilişsel yöntem ve işitsel-dilsel yöntem derinlemesine incelenmekte ve her iki yöntemin dayandırılmış olduğu felsefi temeller ile bağlantı kurulmaktadır. Bu ilişkilendirme süreci, araştırmamızı, Platoncu idealist felsefenin ve Aristotelesçi realist felsefenin söz konusu yöntemlere nasıl teşkil ettiğini incelemeye sevk etmektedir. Platoncu idealist felsefe açısından, Platon'un zihne yaklaşımına, idealar vurgusuna ve bilgi görüşüne yer verilmektedir. *A priori* bilgi görüşü ve doğuştan zihinde varolan bilginin hatırlanması iddiası, *Devlet* adlı eserinde belirttiği eğitime yönelik düşünceleri ile ilişkilendirilerek, idealist eğitim yaklaşımının çerçevesi çizilmektedir. Bu anlamda, yabancı dil eğitiminde kullanılan bilişselci yaklaşım ve Platon'un eğitim felsefesi arasındaki bağlantılar tespit edilerek ortaya konmaktadır. Öte yandan, deneyime yapılan vurgu, *a posteriori* bilgi kavramı, tümevarımsal çıkarımlar ve duyu deneyiminin öğrenmedeki yeri incelenerek, Aristotelesçi realist yaklaşım ayrıntılı olarak betimlenmektedir. Yabancı dil eğitimi sınıflarında kullanılan işitsel-dilsel yöntem, Aristotelesçi realist yaklaşımda temellendirilmiş ve bağlantılar ayrıntılı olarak kurulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Platon, Aristoteles, Eğitim, Bilişsel Yöntem, İşitsel-Dilsel Yöntem.

A PHILOSOPHICAL LOOK AT FOREIGN LANGUAGE TEACHING METHODS

Abstract

The concept of education is closely related to four variables, namely, the teacher, the learner, the things to be taught and the teaching method. The present study focuses on the fourth variable listed here, the teaching method. The paper's main aim is to investigate two popular foreign language teaching methods, cognitive method and audio-lingual method from a philosophical perspective. In order to explore the methods in question accurately, it is essential to study the various aspects of the concept of method. In this way, the concept of method is explained in terms of the notions of approach, technique, design and procedure. With respect to this conceptualization, the cognitive method and the audio-lingual method are analysed in depth and are grounded on certain philosophical views. Due to this association process between the methods and their philosophies, the study is directed towards the discussion of how Platonic idealist philosophy and Aristotle's realist philosophy are basis for these methods. In terms of Platonic idealist philosophy, how Plato approaches the human mind, the Platonic Ideas-Forms, and his view of *episteme* are discussed. The idealist philosophy of education is drawn in association with the *a priori* view of *episteme*, the argument of the innate knowledge which is recalled through education and Plato's ideas in the *Republic* about education of the citizens of the state. In this way, the relation between Plato's idealist view of education and the cognitive method in foreign language teaching is proposed. On the other hand, Aristotle's realist view of education is described in detail with reference to the emphasis on experience, the notion of a posteriori episteme, the argumentation through inductive reasoning and the role of sense experience on learning. The audio-lingual method used in foreign language classes is argued to be grounded on Aristotle's realist philosophy of education.

Keywords: Plato, Aristotle, Education, Cognitive Method, Audio-lingual Method.

*Öğr. Gör. Dr., Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi, Yabancı Diller Eğitimi Bölümü, İngiliz Dili Eğitimi A. B. Dalı, ufukozen@uludag.edu.tr

GİRİŞ

Yaşayan herkesi ilgilendiren eğitim, bir bireyin, diğer bir birey ya da bireylere belirli bazı yöntemler aracılığı ve yardımı ile bir takım bilgi ve becerileri edindirme çabasıdır. Bu tanımlamadan yola çıktığımızda eğitim etkinliğinde dört değişkenden söz edilebilir: *öğreten, öğrenen, öğretilen ve öğretim yöntemi*. Bu dört öge ile ilgili tartışmalar geçmişten günümüze devam etmektedir. Kimlerin öğretebileceği, insanın doğasının öğrenmeye uygun olup olmadığı ya da nelerin ve nasıl öğretilmesi gerektiği ve hangi becerilerin kazandırılarak nasıl bireyler yetiştirilmesinin daha uygun olacağı hep tartışılmıştır.

Bu çalışma, eğitimdeki dördüncü değişken olan yönetime yönelik tartışmalar içinde yer alacaktır. Çalışmada özel olarak, *yabancı dil eğitiminde* kullanılan yöntemlerden olan bilişsel yöntemin ve işitsel-dilsel yöntemin temel aldığı eğitim felsefeleri açısından tartışma yoluna gidilecektir. Soruşturmamız, sırasıyla, yöntem kavramının gerek eğitim gerekse yabancı dil eğitimi açısından incelenmesi, bu çalışmada ele alınacak yöntemlerin dayandırılabilmesi için iki felsefi disiplin olan idealizmin ve realizmin çerçevelerinin çizilmesi ve yabancı dil öğretiminde yaygın olarak kullanılan iki yöntemin dayandıkları idealist ve realist felsefe ile bağlantılarının kurulup, haklılandırılması ile yürütülecektir.

1. YÖNTEM ANLAYIŞLARI

Coleman (1967), yöntemi, belirli eğitimsel öğelerden oluşan, öğretmen tarafından öğrencileri üzerinde belirli değişiklikler yaratma amacı ile uygulanan düzenli bir sistem olarak tanımlamıştır. Yöntemin beş temel ögesi vardır. Bunlar, öğretimin hedefi, konularla yaşantıların ilişkisi, dersin içeriği, öğrenmeyi pekiştirmeyi hedefleyen bir özetleme, öğrenenin öğrenme düzeyini ölçecek bir değerlendirme. 1880'lerin ortalarından 1980'lerin ortalarına kadar yabancı dil eğitimi bir arayış içine girmiştir. Bu arayış, bir sınıfta yer alan ve farklılıklara sahip öğrencilere yönelik geliştirilip kullanılacak ortak bir yöntem arayışıydı. Bir yöntem arayışı, araştırmacıları, doğal olarak, yöntem kavramının ne olduğu incelemeye yönlendirmiştir. Amerikalı uygulamalı dilbilimci Anthony (1963), yöntem kavramının tanımında üç hiyerarşik öğeden bahseder: yaklaşım, yöntem ve teknik. Yaklaşım, dili öğrenmenin ve öğretmenin doğası ile ilgili bir dizi belirlemelerdir. Seçilmiş bir yaklaşıma dayanan yöntem, dilin, sistemli bir biçimde sunulmasına yönelik kapsamlı bir plandır. Teknikler ise yöntemlerle ve dolayısıyla yaklaşımlarla uyum içinde sınıfta ortaya konan özgün etkinliklerdir. Richards ve Rogers yöntemi şu şekilde tanımlamışlardır: “teori ve uygulamanın özelliklerinin belirtilmesi ve karşılıklı etkileşim içinde olabilmeleri adına ortaya konan kapsayıcı bir terimdir” (1986, 16). Anthony ile benzer biçimde yöntemi, yaklaşım, tasarım ve izlek olarak adlandırdıkları, üç hiyerarşik ögeyi kapsayan bir olgu olarak görmüşlerdir.

Yaklaşımın, dilin ve dil öğreniminin doğası ile bağlantılı olduğunu daha önce belirtmiştik. Dilin doğasına ilişkin teorilere bakıldığında üç yaklaşım görmek mümkündür: yapısal, işlevsel ve etkileşimsel. İlk dil yaklaşımı olan yapısal dil teorisi, dilin, anlamı kodlamak için kullanılan yapısal olarak birbirine bağlı öğelerden oluşan bir sistem olduğunu kabul eder. Buna bağlı olarak, dil öğreniminin amacı, bu sistemdeki öğelere hakim olmaktır. Bu öğeler, sesbilimsel birimler (örneğin fonem/sesbirim), dilbilgisel birimler (örneğin cümleler, sözcük öbekleri), dilbilgisel işlemler (örneğin ekleme, birleştirme ya da değiştirme) ve sözcüksel birimler (örneğin fonksiyonel kelimeler, yapısal kelimeler) olarak belirlenir. İkinci dil

yaklaşımı olan işlevsel dil teorisine göre dil, işlevsel anlamın ifadesi için bir araçtır. Dil öğretimindeki iletişimsel çerçevedeki yaklaşım, dil ile ilgili olan bu görüşü desteklemektedir. Bu teori, dilin, dilbilgisel özelliklerinden ziyade anlambilimsel ve iletişimsel boyutunu vurgular. Başka bir deyişle, anlam ve işlev, yapı veya dilbilgisinden daha önemli görülmektedir. “Özel Amaçlar için İngilizce” hareketi, öğrencilerin ihtiyaçlarının yapısal dil teorisi açısından değil, işlevsel dil teorisi açısından değerlendirilmesinden doğmuştur. Üçüncü dil teorisi olan etkileşimsel dil teorisine göre dil, kişiler arası ilişkileri gerçekleştirmek ve toplumsal etkinliklerin hayata geçirilmesi için bir araçtır. Dolayısıyla, dil toplumsal ilişkilerin yaratılması ve sürdürülmesi için bir vasıta. Dil öğrenimi ile ilgili teorilerine bakıldığında iki soruya cevap verme çabası içinde girildiğini görebiliriz: (a) Dil öğrenimine dahil olan ruhdilbilimsel ve bilişsel süreçler nelerdir? (b) Dil öğrenim süreçlerinin harekete geçmesi için gerçekleştirilmesi gereken adımlar nelerdir? Süreç odaklı teoriler, alışkanlık oluşturma, indüksiyon, sonuç çıkarma, hipotez test etme ve genelleme gibi öğrenme süreçlerine dayanmaktadır. Durum odaklı teoriler, dil öğreniminin meydana geldiği insani ve fiziksel bağlamın doğasını vurgular.

Yöntemi açıklarken belirtilen ikinci öge öğretimsel bir sistem olan tasarımıdır ve bir yaklaşımın yönetime dönüşmesinde gerekli bir unsurdur. Tasarımın içinde yöntemin amaçları, müfredat içinde yer alacak bağlamları, öğretim etkinlikleri, öğrenci rolleri, öğretmen rolleri ve öğretimsel materyallerin rolü yer almaktadır. Bazı yöntemler amaçları çerçevesinde, dilin dinleme ve anlama becerilerine önem verirken, bazılarının yazma ve okuma becerilerine odaklandığı görülür. Müfredat, dil yönelik olarak hangi birimlerin, bağlamların, konuların ve dilbilimsel maddelerin nasıl bir sıralamayla verileceğini içerir. Öğretim etkinliklerine, diyaloglar, soru-cevaplar, problem çözme biçimleri, alıştırmalar ve uygulamalar dahil edilmektedir. Öğrenci rolleri, öğrencinin işlemci, oyuncu, etkinliği başlatan kişi ya da problem çözücü olması ile örneklendirilebilir. Öte yandan, öğretmen, öğrenme için model teşkil etme, uyarıcı, danışman ve rehber rollerinde olabilir. Materyaller ise kitaplar, alıştırmalar, görsel-ışitsel materyaller ya da bilgisayarlar olarak örneklenebilir.

Yöntemin son ögesinin izlek olduğunu belirtmiştik. İzlek, bir yöntemi oluşturan yaklaşım ve tasarımın sınıf içi davranışlarda nasıl gerçekleşeceği ile ilgilidir. İzlek, bir yöntemin, dersin sunumunu, uygulamasını ve geri dönüt evrelerini nasıl ele aldığı ile ilgilidir. Sınıf içerisinde uygulanan tekniklerin, alıştırmaların ve yöntem uygulandığı zaman gözlemlenen davranışların incelenmesini kapsar. Öğretmen tarafından kullanılan kaynakların zaman, mekân açısından incelenmesi, derslerdeki etkileşimsel kalıpların gözlemlenmesi, öğretmenin yöntemi kullanırken geliştirdiği taktikler ve stratejilerin değerlendirilmesi izlek kavramı ile bağlantılıdır.

2. PLATON’UN İDEALİZMİ VE BİLİŞSEL YÖNTEM

İdealizm “dünyayı olduğu gibi kabul eden gerçekçi görüşe karşıt olarak gerçekliği tasarım (idea) ve ülkülere (ideal) göre biçimlendirmek isteyen görüş” tür (Akarsu, 1998, 100). “Bilgi, izlenimlerimizin ve kendi zihin hallerimizin meydana getirdiği dünyanın bilgisidir.” (Cevizci, 1996, 269). İdealistlere göre zihin ve bilgi nesnelere, karşılıklı olarak ilişki halindedir ve dolayısıyla, bilinen her şey, bilgi nesnesi olarak bilinir, bilgi sürecinin dışında bağımsız bir gerçek olarak değil (Smith, 1964). İdealist metafizik, gerçekliğin zihinsel ya da tinsel olduğunu, zihnin gerçek dünyasının içsel, ebedi, sürekli, düzenli ve kurallı olduğunu ama buna karşılık duyulara bağlı oluşan görünenler dünyasının değişim, düzensizlik, kuralsızlık ve

eksiklik gibi özellikleri barındırdığını belirtir. Bu anlayıştan yola çıkıldığında, idealist metafizik, eğitimin öğrencilerin gördükleri ve duyumsadıkları şeylerden hareketle, düşünmeye yönelmeleri ve bunun, bir tür gerçekliğe ulaşma çabası olarak nitelendirilmesine karşı çıkacaktır. Çünkü, amaçlanan bireysel zihin anlayışından öte, evrensel ve bütünsel bir zihin anlayışıdır (Gutek, 2001). Bu anlamda, idealist yaklaşımın rasyonalist bir yaklaşım olduğu söylenebilir. İdealist felsefeye göre insan, akıllı bir hayvandır. İnsan bedeni ölümlü, ruhu ise ölümsüzdür. Ruh bazen nesnelere aleminden uzaklaşır ve ideallerine yönelir. Bu sebeple insan zihnindeki bilgi *a priori*'dir. Doğru, mutlak, kesin bilgi insan zihninde zaten vardır. İnsan aklını kullanarak doğru bilgiye ulaşabilir.

İdealist epistemoloji, bilme sürecini akılda doğuştan var olan, biçimlenmiş kavramların hatırlanması ve tanımlanması olarak açıklar. Sezgi, iç gözlem ve kavrayış bu hatırlama sürecinde önemlidir. Bilinen şey, aslında zihinde var olan şeydir. Eğitimin yaptığı, hâlihazırda zihinde olan bilgilerin bilinçli hale getirilmesidir. Platon'a göre, bilgiyi edinmenin yegane uygun yolu saf akılsal çıkarımdır. İdealist epistemolojide bütün-parça ilişkisi vurgulanır. Her bilgi daha kapsamlı ve sistemli bir bütünün parçasıdır ve bu bütüne ilişkilidir. Eğitim, tek tek nesnelere ilgili hatırladıklarımızı, bir sistem içinde düzenleyip, bütünlük içinde ilişkilendirme yoludur. Sistematik olarak birbiriyle ilişkilendirilen düşünce ve kavramlar, müfredatı oluşturur.

İlk sistemli eğitim felsefesini ortaya koyan filozof Platon'dur ve idealist eğitim felsefesinin kurucusudur. *Devlet* adlı eserinde, “varlık kuramıyla tutarlı olarak insanı, bir yanıla idealler dünyasına diğer yanıla fenomenler dünyasına bağlayarak, düalist bir görüşle açıklamıştır.” (Çüçen, 2007, 374) Bu anlamda, duyularımızın bize geçici ve değişebilen nesnelere ilgili sanılar sunduğunu ama zihnimiz yoluyla idealler, yani gerçeklikle ilgili sanılar edindiğimizi belirtir. Platon'a göre, öğrenme hakikati keşfetmedir ve öğretim tümdengelsel çıkarım yolunu gerçekleştirmeyi hedeflemelidir. *Menon*'da dikkat çeken bir tartışma, kimlerin öğreteceğidir. Eserde şairler ya da filozoflar açısından bir tartışma yürürken günümüz dil eğitimi çerçevesinde bu tartışmanın öğretmen rollerine dönüştüğü düşünülebilir. Yine *Menon*'da ve *Protagoras*'da eğitim yoluyla hangi tür davranış ve becerilerin geliştirilmesinin mümkün olduğu tartışılmaktadır. Günümüz dil eğitiminde tartışılan benzer bir konu, bireylerin ana dili olmayan bir dilde, ana-dil tarzında telaffuza sahip olup olamayacakları ve kişinin yabancı dilde ne kadar doğruluğa ve akıcılığa ulaşabileceği ile ilgilidir.

İdealist eğitim felsefesi, normatif ve tümdengelsel bir yaklaşımı savunur. Platon'a göre öğrenme gerçeği keşfetme ile aynı şey olduğu için öğretim mümkün olduğu her yerde tümdengelsel çıkarım yolunu izlemelidir. Platon'a göre kişi zihninde var olan mutlak, doğru bilgiye ulaşmak için tümdengeli ve onun kurallarını kullanmalı ve kendi içine dönmelidir; çünkü evrensel akıl insanın kendi aklının içindedir. Öğrencinin kendi içine dönerek öğrenmesi ilkesi idealistler tarafından vurgulanır. İdealist felsefe, öğrencinin ilgi ve istekleriyle öğrenme gücü arasında anlamlı bir ilişki olduğuna ve bu sebeple öğrenme ortamının öğrencideki gizli istekleri uyuracak biçimde olması gerektiğine dikkati çeker. İdealist eğitimde kullanılan tekniklerden biri Sokratik doğurtum yöntemidir. Öğrencinin sorulan sorular ve verilen ipuçlarıyla bilgiye ulaşmasına çalışılır. İdealist eğitimin merkezinde konular, dersler, evrensel doğrular ve bunları aktaracak olan öğretmen vardır. Bu nedenle idealist eğitim konu merkezlidir.

1960'lı yılların sonlarında dil edinimini sadece bir alışkanlık oluşturma olarak gören davranışçı psikologlara tepki veren ve onların önerdiği dil öğretim yöntemlerinin yetersiz

olduğunu vurgulayan bilişsel psikologlardan birisi de Piaget'dir. Piaget, insanın pasif bir biçimde ezberlenen bilgileri hafızasına kaydettiği savına karşı çıkmıştır. Ezberleme yöntemi öğrenme etkinliğinde olsa bile öğrenme, ezberlemenin ötesinde anlama ve kavramayı da gerektirir.

Bilişsel yöntem öğrenmeyi çevre ile zihnin doğuştan gelen yapılarının etkileşimini içeren dinamik bir süreç olarak görür. İnsanlar soyut kavramları anlamalarını sağlayan bilişsel bir ağ ile donatıldıklarına göre bilişsel yöntemin savunucuları dilin öğretiminde tümdengimsel öğrenme çerçevesinde öğrencilere açıkça kuralların sunulmasının gerekliliğini vurgulamışlardır. (Shaffer, 1989). Bu anlamda, bilişsel yöntem Platon'un idealist eğitim adına vurguladığı zihinsel süreçlerin önemini vurgulamaktadır. Platon'a göre bilgi *apriori* olarak vardır, öğrenme ise bu doğuştan bilginin çevre ile hatırlanmasıdır. Bilişsel yöntem de idealist felsefe ile aynı şekilde öğrenmeyi zihnin doğuştan gelen yapılarının çevre ile etkileşimi sayesinde ortaya çıkan bir süreç olarak görmektedir.

Carroll (1966), dilbilgisi ve dil kurallarının bilinçli bir biçimde sunulmasını desteklediği gibi okuma ve yazmanın da dinleme ve konuşma ile birlikte yürütülmesi gerektiğini vurgular ve bilişsel yöntemin bunları dikkate aldığını belirtir. Dilin otomatik bir biçimde, alıştırmalar ve ezberlenen diyaloglarla öğrenilemeyeceğini savunur. Bu anlamda normatif sistemi destekleyen Carroll, dilin kurallarının belirgin bir biçimde öğrenciye sunulmasında bir sakınca olmadığından meta-dil öğretimini destekleyici olduğunu da vurgular. Bilişsel yöntemin gelişmesine katkıda bulunan bir diğer yöntembilimci ise Chastain'dir. Chastain (1988), öğrencinin zihinsel olarak sahip olduklarının ve öğrenmedeki zihinsel etkinliklerinin, öğretmenin bilincinde olması gerektiğini vurgular. Öğretmen, öğrenciye sunacağı materyalleri bu bilinç çerçevesinde organize etmelidir. Bir anlamda öğretmen, öğrencinin bilişsel yapısını göz önünde bulundurmaya zorundadır. Chastain'in öğrencinin zihinsel süreçlerine bu derecede vurgu yapması, bilişsel yöntemin Platon'un rasyonel eğilimine paralel olduğu biçiminde yorumlanabilir. Chastain'e göre, dil öğretiminde ilk olarak öğrenciler kendilerine tümdengimsel bir biçimde sunulan dilbilgisi kurallarını kavrar. İkinci aşama ise, belirli dilbilimsel formların farklı bağlamlardaki alıştırmalarının yapılmasıdır. Üçüncü aşama, öğretilen kuralları kapsayan okuma ve dinleme metinlerinin çalışılmasını içerir. Bilişsel yöntemde vurgulanan en önemli noktalardan birisi, öğrenmenin sadece ezberlemeye dayandırılmaması gerekliliğidir. Öğrenci için uygun cevaplar verebileceği ve belli amaçlara yönelik diyaloglar oluşturabileceği "anamlı" bir öğretim ortamı oluşturmak çok önemlidir. Öğrenme etkinliğinin anlamlı kılınmasında öğretmene büyük sorumluluk düşmektedir. Öğretmen uygun ortamı öğrencilerin istek ve ilgileri doğrultusunda oluşturacağı bir sistem ile sağlayacaktır. Öğrencide dili öğrenme ve kullanma arzusunu doğurmak öğretmenin görevidir. Öte yandan, bu durum öğrenciye bir pasiflik yüklemeyiz. Aksine, öğrenci kendisini teşvik eden bu ortamda, doğru bir biçimde, dili kullanma etkinliğine katılır. Öğrencideki gizli istekleri uyandırmaya verdiği önem açısından da bilişsel yöntem idealist felsefe temellerine oturmaktadır.

3. ARİSTOTELES'İN REALİZMİ VE İŞİTSEL-DİLSEL YÖNTEM

Realist felsefeye göre insanlar, nesnelere birlikte bu dünyada vardılar ve bu nesnelere, insanların onlara ihtiyaç duyup duymamalarına bakmaksızın var olmaya devam eder. Realistler, genel olarak, objektif gerçekler dünyasının, onu sübjektif olarak bilen öznenin bağımsız ve önce olduğunu savunurlar (Smith, 1964). Nesnelere yönelik bilgiye insanlar

akıllarını kullanarak ulaşırlar. Nesnelerin bilgisi, kişiyi, onların bağlı oldukları kurallara ve birbirleriyle olan ilişkilerine ulaştırır. Realizmin genel ilkeleri Aristoteles tarafından tanımlanmıştır. Platon'un tersine Aristoteles'e göre idealar, nesnelerin dışında değil onların içindedir. Bir nesneyi her ne ise o yapan ondaki ideadır. Aristoteles buna form der. Form gündelik dilde kullanılan anlamının aksine, dış biçim olarak değil, bir nesnenin özünde bulunan ve maddeye biçim ve canlılık kazandıran bir özellik olarak kullanılmıştır. Bu bakımdan "oluş" form ile madde arasındaki bir ilişkidir. Aristoteles'e göre varlık, oluşta meydana gelendir ve bu sebeple de gerçek, var olandır (Ross, 1999).

Aristoteles insanları seçimler yapabilen, eylemlerde bulunan ve uygulamalardan kurama ulaşabilecek bir akla sahip varlık olarak tanımlar. Bu bağlamda Aristoteles, insan zihninin dışında gerçekten var olan bir dünyayı ve nesnelerini deneyimleyerek kuramlara veya tümellerin bilgisine ulaşır. Aristoteles'e göre insan, tikel gözlemlerden hareketle genellemeler yapar ve onlar hakkında birtakım tümel yargılara varır. Başka bir deyişle tümevarımsal akıl yürütmeler sonucunda belli bir nesnelere grubuyla ilgili bazı tümel önermelere erişir (Arslan, 2007). Realistlere göre bir nesneyi bilmek, o nesneyle ilgili bilgi edinmektir (Gutek, 2001). Bilmek, insan zihni ve dış dünyanın deneyimi arasındaki etkileşimden doğar. Bu yüzden realist felsefe, öğrenme söz konusu olduğunda en az zihin kadar deneyimin de önemli olduğunu vurgular. Duyumsamanın bir sonucu olarak, insan zihninde, duyu verileri çözümlenir, düzenlenir ve duyu deneyimi gerçekleşir. Bilgi *a posteriori*'dir. Edilgin akıl, duyu verilerini işleyip şekillendirir. İnsan etkin aklıyla da mutlak doğruya ulaşır. Tek tek nesnelere yola çıkarak, deney, gözlem ve sınamaya yoluyla özelden tümele doğru bir bilgi edinme sürecinden bahsedilir. Gerçeğe ulaşmada en etkili akıl yürütme yolu tümevarımdır. Tek tek olaylar ve olgulardan genele gidilmesi maddenin sınıflandırılabilir olduğu düşüncesi bağlantılıdır. Sınıflandırma ve disiplinlere ayırma eğitim açısından çok önemlidir. Her disiplinle ilgili öğretilecek bilgide organize edilmiş bir biçimde üniteler halinde sıralanmalıdır. Realist epistemoloji "gözlemci bilme teorisi"ni ortaya koymuştur. Bu teoriye göre deneyler, araştırmalar ve uygulamalar gerçekliği keşfetme ve doğru gözlemler yapabilme yetimizin gelişmesine yardımcı olur. İnsan zihni boş bir levhadır ve doğuştan hiçbir bilgisi yoktur.

Realist eğitimin üç temel ögesi vardır: öğretmen, öğrenci, öğretilecek bilgi ve beceri. Öğretmen konunun uzmanı olarak evrensel doğruları tam ve kesin olarak bilmelidir. Ayrıca, öğrencileri nasıl motive edeceğine, hangi yöntem ve teknikleri kullanabileceğine karar vermek için gerekli donanıma sahip olmalıdır. Öğrenci, öğretilecek kişidir ve zihni boşur. Öğretilecek bilgiler farklı disiplinler halinde düzenlenir ve organize edilmiş bir sırayla öğrenciye sunulur. Realist eğitim öğretmen merkezlidir.

Amerika Birleşik Devletinin İkinci Dünya savaşına katılması ile birlikte yabancı dil bilmenin gerekliliğini yaşayan, personeline Çince, Japonca, Almanca, Fransızca ve diğer dilleri öğretmenin önemini kavrayan Amerikan hükümeti dil öğretimini yenileme ve geliştirmeyi hedef almıştır. İşitsel-dilsel yöntem, bu gereklilikten doğan bir yabancı dil öğretme yöntemidir. (Stern, 1983) Bu yöntemin özellikleri incelendiğinde realist felsefede temellendiği görülür. Bu yöntemin dil teorisine bakıldığında, temelde yapısal dilbilime ve bu alanın betimleyici uygulamalarına dayandığı görülmektedir. Realist felsefe, eğitimde betimleyici çalışmaları vurgular. Geleneksel dilbilgisi kurallarına karşı çıkan bu yeni görüş, pozitivizm ve empirizme yönelişin sinyallerini verir. Dilbilimciler, sesbilim, biçimbilim ve sözdizim araştırmaları üzerine çalışmışlardır. O dilleri konuşan kişilerin söylemlerinden örnekler inceleyip, bunları yapısal organizasyonun farklı düzeylerine göre analiz etmişler ve

dil araştırmalarına bilimsel bir yaklaşım sunmuşlardır. Bu çalışmalar çerçevesinde bakıldığında, bir dil bilmek, o dilde sesbirimlerden biçimbirimler ve kelimeler ve kelimelerden de cümleler oluşturabilme becerisi olarak görülmektedir. Realizme göre bilgi, zihnin dış dünyayla olan etkileşiminden doğar. Bu anlamda, realist felsefenin yöneldiği empirizm işitsel-dilsel yöntemin yapısal dilbilime kayması ile ilişkilendirilebilir.

Bu yöntemin temelinde yatan öğrenme teorisine bakıldığında, insan davranışlarını deneysel açıdan inceleyen davranışçılık görülür. Davranışçı düşünceye göre insan, oldukça fazla davranış dağarcığına sahip bir organizmadır. Bu davranışların ortaya çıkışı öğrenmedeki üç önemli öğeye bağlıdır: *uyarıcı*, *karşılık* ve *destek*. Dil öğretimine uygulandığında yabancı dilde sunulan veya öğretilen şey uyarıcıdır. Karşılık ise öğrencinin bu uyarıcıya verdiği tepkidir. Destek ise öğretmenin veya diğer öğrencilerin dışsal olarak verdiği onama ya da içsel olarak öğrencinin kendisinin erek dilin kullanımından tatmin olmasıdır.

Betimleyici dilbilim uygulamalarının dili tanımlarken sesbirimden başlayarak cümlelere doğru bir doğrusal ilerleyiş içinde olmaları dil öğreniminde de buna paralel bir sıralamayı takip etmelerine sebep olmuştur. Bu sebeple yabancı dil öğretiminde konuşma birincil, yazma ise ikincil amaç olmuştur. Bu yöntemin dil öğretiminde yaptığı en büyük vurgu dilin farklı becerilere ayrımı ve bu becerilerden bazılarının diğerlerinden daha önce öğretilmesi gerektiği olmuştur. Bu belirleyim, realist felsefenin söylemleriyle bağlantılı olarak maddenin sınıflandırılabilmesi ve bu nedenle bilginin farklı disiplinler halinde ayrılabilmesi ve bu disiplinlere ait bilgilerin organize edilmiş bir sıralama ile aktarılması gerektiği fikrine ulaştırır.

Realist felsefeye göre bilgi *a posteriori*'dir. Kişi doğuştan hiçbir bilgi getirmez. Bilgi öznenin dış dünyayla arasında oluşan etkileşim sonucu edinilir. Buna bağlı olarak, yabancı dil öğretiminde kullanılan işitsel-dilsel yöntemlere göre, yabancı dil öğrenimi mekanik bir alışkanlık oluşturma süreci olarak ele alınmıştır. Dil öğrenme, bir çeşit alışkanlıktır; tekrarlandıkça alışkanlık artar ve güçlenir. (Chastain, 1988) İyi alışkanlıklar, hata yaparak değil, doğru karşılıkları vererek oluşturulabilir. Örnek diyalogların ezberlenmesi ve örnek alıştırmalar yapılması yoluyla yanlış cevaplar en aza indirilebilir. Dilin sözlü bir davranış olduğu vurgulanır. Realizmin savunduğu şekliyle, bu, öğrencilerin onlara örnek olarak sunulan ve ezberletilen diyaloglardan yola çıkarak yeni ifadeler oluşturabilecekleri ve yeni ifadeleri anlayabilecekleri tümevarımsal bir yaklaşımdır. Öğrenci tek tek diyaloglardan yola çıkarak yeni diyaloglar oluşturabilir ve yeni karşılaştıklarını da anlayabilir.

Dil öğreniminde analogi, analizden daha iyi bir temel teşkil etmektedir. Analogi, genellemeler yapma ve farklılıkları bulmayı kapsar. Bu sebeple öğrencilere ilk olarak kurallar sunulmaz, onlara analogi yapabilecekleri farklı bağlamlar içerisinde çeşitli örnekler verilir. Bu örnekleri inceleyip, karşılaştırıp benzerlik ve farklılıklarını bularak genellemelerle kurallara ulaşmaları beklenir.

İşitsel-dilsel yöntemlere göre tasarım içinde yer alan hedefler öğrenciye doğru telaffuzu, konuşmalarda hızlı ve doğru cevap verebilme becerisini, yeterli kelime ve dilbilgisi kuralları bilgisini kazandırmaktır. Başlangıç aşamalarında sözselsel beceriler hedeflenir, öğrenilenlerin yazmada kullanılması ileri aşamalarda bir hedeftir.

Bu yöntemdeki müfredata bakıldığında daha önce belirtilen dilbilimsel ve yapısal yaklaşım görülmektedir. Başlangıç noktası, dilbilimsel bir müfredattır. Sırasıyla sesbirimler, biçimbirimler ve sözdizimi sunulur. Parçadan bütüne doğru bir sıralama vardır. Dil

becerilerinin sırası ise dinleme, konuşma, okuma ve yazma şeklindedir. Dinleme işitsel olarak seslerin birbirinden ayrılmasının öğretilmesini içerir. Yabancı dil, ilk olarak, sözlü bir biçimde sunulur, yazılı formlar öğrenciye daha sonra verilir. Okuma ve yazma becerilerine geçildiğinde öğrencinin sözlü olarak ifade edip anlayabildiği şeylerin okunması ve yazılması öğretilir. Bu yöntem doğrultusunda sınıf içi etkinliklerin temelini diyaloglar ve alıştırmalar oluşturur. Diyaloglar tekrarlama ve ezberleme için kullanılır. Doğru telaffuz, tonlama ve vurgu hedeflenir. Bu diyaloglar sunulup ezberletildikten sonra diyaloglar içerisinde örnek kalıplar alınıp alıştırmalarda kullanılır.

Öğrenci rollerine bakıldığında davranışçı öğrenme teorisi ile bağlantılı olarak öğrenci tepki veren konumdadır. Çünkü bir uyarıcıya cevap verir ve öğrenmenin içeriği, hızı ya da stili üzerinde bir etkiye sahip değildir. Buna karşılık öğretmen, realist felsefenin savunduğu şekilde merkezi ve aktif bir rol üstlenir. Öğretmen erek dili bilen ve konuşan bir modeldir bu anlamda konunun uzmanı evresel bilgiye sahip olan kişidir. Öğretimin yönünü, hızını kontrol eden ve öğrencinin performansını değerlendiren de öğretmendir. Öğretmenin öğrencilerin ilgisini ayakta tutacak çeşitlilikte diyaloglar ve alıştırmalar hazırlaması çok önemlidir. Realizmin öngördüğü şekilde öğretmen öğrenci motivasyonunu sağlayıp, onun ilgisini ayakta tutmak için en uygun yöntemleri bulacak kişi olmalıdır. Dil öğrenimi öğretmen ve öğrenci arasındaki aktif ve sözlü etkileşimden doğar. İşitsel-dilsel yöntemin vurguladığı eğitsel materyaller teypler, görsel ve işitsel araçlardır. Bu noktada dil laboratuvarlarının gerekliliği de vurgulanır.

1960'lardan sonra dilbilim teorilerindeki değişimlerle işitsel-dilsel yaklaşım eleştirilmeye başlanmıştır. Noam Chomsky (1965) dilin tanımlanmasında yapısal yaklaşıma ve davranışçı dil öğrenme teorisine karşı çıkmıştır. Chomsky'ye göre dil alışkanlık türünde bir yapıda değildir. Chomsky'nin ortaya attığı dönüşümsel dilbilgisi teorisine göre dilin temel özellikleri zihinde doğuştan gelen özellikler sayesinde elde edilir. Chomsky dilin kullanımı ve öğrenimi ile ilgili insanların doğuştan getirdiği zihinsel özelliklere dikkat çekmiştir. Chomsky aynı zamanda davranışçı öğrenme teorisinin sunduğu uyarıcı, karşılık ve destek söylemlerine de karşı çıkarak cümlelerin taklit ve tekrarlardan değil öğrencinin önceden getirdiği beceriden doğduğunu savunmuştur. Bu eleştirilerle birlikte işitsel-dilsel yöntemin vurguladığı tekrarlama, alıştırma ve ezberleme uygulamaları sorgulanmaya başlanmıştır.

SONUÇ

Bu çalışmada yabancı dil öğretiminde kullanılan dil öğretim yöntemleri olan İşitsel-dilsel Yöntem ve Bilişsel Yöntem incelenmiştir. Bu incelemede amaç, bu yöntemlerin dayandığı felsefi temelleri tartışmaktır. Bu yöntemler özellikle Aristoteles'in realist felsefesi ve Platon'un idealist felsefesi açısından değerlendirilmiştir.

Araştırmada, yabancı dil eğitiminde kullanılan İşitsel-dilsel yöntemin Aristoteles'in realist felsefesinin ortaya koyduğu bazı belirlemelerle benzerlik gösterdiği tespit edilmiştir. Bunun yanında yabancı dil eğitiminde kullanılan bir diğer yöntem olan bilişsel yöntem ise Platon'un idealist eğitim felsefesini temel almıştır.

KAYNAKÇA

- Akarsu, B. (1998). *Felsefe Terimleri Sözlüğü*. İstanbul: İnkılap Yayınevi.
- Anthony, E.M. (1963). Approach, Method and Technique. *English Language Teaching*. 17(2), 63-67.
- Arslan, A. (2007). *İlkçağ Felsefe Tarihi, Aristoteles*. İstanbul: Bilgi Üniversitesi Yayınevi.
- Cevizci, A. (1996). *Felsefe Sözlüğü*. Bursa: Ekin Yayınları.
- Chastain, K. (1988). *Developing Second Language Skills*. Florida: Harcourt Brace Jovanovich Publishers.
- Chomsky, N. (1965). *Aspects of the Theory of Syntax*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Coleman, J. (1967). *The Master Teachers and the Art of Teaching*. New York: Pitman Publishing.
- Çüçen, A.Kadir. (2007). *Felsefeye Giriş*. Bursa: Asa Kitapevi.
- Gutok, G. (2001). *Eğitime Felsefi ve İdeolojik Yaklaşımlar*. (Çev. Nesrin Kale). Ankara: Ütopya Yayınevi.
- Richards, J. & Rogers, T. (1986). *Approaches and Methods in Language Teaching*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Ross, D. (1999). *Aristoteles*. (Çev. Ahmet Arslan). İstanbul: Kabalcı Yayınevi.
- Shaffer, C. (1989). A Comparison of Inductive and Deductive Approaches to Teaching Foreign Languages *The Modern Language Journal*. 73(4), 395-403.
- Smith, P. (1964). *Philosophy of Education*. New York: Harper & Row.
- Stern, H. (1983). *Fundamental Concepts of Language Teaching*. Oxford: Oxford University Press.